

Vēstures valsts 32. olimpiāde

Vēstures olimpiāde 9. klasei

Viduslaiku (13. gs. sākums – 16. gs. beigas) mantojums mūsdienu Latvijā

PROGRAMMA

Pamatskolas vēstures olimpiādes temats ir “Viduslaiku (13. gs. sākums – 16. gs. beigas) mantojums mūsdienu Latvijā.” Šī tēma izvēlēta, lai skolēni padziļināti izprastu, kā viduslaikos veidojušās sabiedriskās, politiskās, kultūras un saimnieciskās norises joprojām ietekmē Latviju mūsdienās. Olimpiādes mērķis ir attīstīt skolēnu spēju saskatīt vēsturisko procesu pēctecību, apzināties viduslaiku ietekmi uz Latvijas kultūrainavu, pilsētu attīstību, reliģiju un sabiedrības vērtībām, kā arī izprast, kā vēstures liecības kļūst par daļu no Latvijas kultūras mantojuma.

Tēma saistīta ar pamatskolas mācību saturu 7. klasē, kur skolēni apgūst Latvijas teritorijas iekļaušanos Eiropas kultūras telpā, Livonijas izveidi un sabiedrības pārmaiņas līdz jauno laiku sākumam. Olimpiādes uzdevumi balstīsies uz skolēnu zināšanām par viduslaiku sabiedrības struktūru, varas un baznīcas ietekmi, pilsētu un tirdzniecības attīstību, amatniecību, izglītību un kultūru, kā arī uz mūsdienu skatījumu uz šo laikmetu – pieminēkliem, arhitektūru, vietvārdiem, tradīcijām un vēsturiskās atmiņas uzturēšanu.

Olimpiādes **novada (pilsētas, novadu apvienības)** posmā uzsvars tiks likts uz vēsturiskā mantojuma atpazīšanu un izpratni par tā nozīmi Latvijas kultūras un identitātes veidošanā. **Valsts posmā** skolēni analizēs konkrētus piemērus – pilsētu plānojumu, arhitektūras objektus, baznīcu un ordeņu mantojumu, kā arī attieksmi pret Livoniju un tās mantojumu mūsdienās. Valsts posms norisināsies divās daļās: vispirms skolēni veiks avotu analīzes uzdevumus, bet otrajā daļā labākie dalībnieki piedalīsies **simulācijā**, kurā demonstrēs spēju argumentēti saistīt pagātņi ar tagadni.

Dotais literatūras un avotu saraksts nav nedz visaptverošs, nedz obligāts. Norādītie resursi paredzēti, lai palīdzētu skolēniem padziļināt izpratni par viduslaiku periodu un tā atstātajām pēdām mūsdienu Latvijā.

IETEICAMO INFORMĀCIJAS RESURSU SARAKSTS

12. gs. - 1561. g. *Viduslaiku arhitektūra un māksla*. Pieejams: https://www.makslasvesture.lv/index.php/12._gs._-1561._g._Viduslaiku_arhitekt%C5%ABra_un_m%C4%81ksla
- Avotiņa, A., Blūma, D., Grauzdiņa, I. *Viduslaiki*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000
- Eihmane, E. *Rīgas arhibīskapa un Vācu ordeņa cīņas par varu viduslaiku Livonijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012.
- Goldmanis J. *Latvijas vēstures ilustrētā hronoloģija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2018.
- Grēviņa, A. *Viduslaiku pilis*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995.
- Hamels-Kīzovs, R. *Hanza*. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāls "Latvijas Vēsture" fonds, 2003.
- Hanza Livonijā*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/134135-Hanza-Livonij%C4%81>
- Jahnke, C. *Hanza*. Rīga: Mansards, 2021.
- Ķēniņš, I. *Latvijas vēsture pamatskolai. Viduslaiki 13.-15.gadsimts*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009.
- Kūla, A. *Bruņinieki*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995.
- Lapiņš A. *Drupu ainavas. Viduslaiku pilsdrupas Latvijas kultūrvidē*. Rīga: Autorizdevums, 2022.
- Latvijas teritorija pēc Krusta kariem, vēlie viduslaiki*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/5027-Latvijas-teritorija-p%C4%93c-Krusta-kariem,-v%C4%93lie-viduslaiki>
- Levans A., Zanders M. *Aizmirstā Livonija: savējā vai svešā, tumšā vai romantiskā*. Rīga, Aminori
- Levāns, A. (sast.). *Viduslaiku Livonija un tās vēsturiskais mantojums*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2019.
- Livonija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/150531-Livonija>
- Livonijas landtāgs*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/166721-Livonijas-landt%C4%81gs>
- Livonijas pilsētu sanāksme*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/134161-Livonijas-pils%C4%93tu-san%C4%81ksmes>
- LTV. *Adreses: Jaunais vecajam "pičpaunā"*. Pieejams: <https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/157271/adreses-jaunais-vecajam-picpauna>
- Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde. Pieejams: <https://mantojums.lv/>
- Ose I (sast.). *Latvijas viduslaiku pilis*.
- Vācu ordenis Livonijā*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/178554-V%C4%81cu-ordenis-Livonij%C4%81>
- Viduslaiku piļu izvietojums Latvijā*. Pieejams: http://www.ambermarks.com/PieminekluVeidi/VidPilis/_Vidpilis_Izvietojums.htm

Vēstures olimpiāde 10.–12. klasei

Propaganda un dezinformācija Latvijā, Eiropā un pasaulē (1900-1950)

PROGRAMMA

Vidusskolas vēstures olimpiādes temats ir “Propaganda un dezinformācija Latvijā, Eiropā un pasaulē (1900-1950)”. Otrajā posmā (novada, valstspilsētas vai novadu apvienības olimpiādē) uzdevumi galvenokārt būs saistīti ar notikumiem un norisēm Latvijas teritorijā. Savukārt trešajā posmā (valsts olimpiādē) skolēniem būs jāpievēršas gan Latvijas, gan Eiropas un pasaules vēstures norisēm, tādējādi apliecinot plašāku skatījumu uz izvēlēto laikmetu.

Ieteicamo informācijas resursu saraksts paredzēts olimpiādes dalībniekam, lai sagatavotos olimpiādei, taču tas nav obligāts un olimpiādes organizatori negarantē, ka uzdevumos izmantotie materiāli tiks ņemti tieši no šiem avotiem. Šie resursi ir domāti, lai sniegtu plašāku izpratni par attiecīgo laikmetu un ļautu iedziļināties atsevišķos aspektos. Ieteicamajā literatūras sarakstā ir gan monogrāfijas un rakstu krājumi, gan arī interneta enciklopēdijas (britannica.com , enciklopedija.lv). Atsevišķi ir izdalīti vēstures avoti.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

LITERATŪRA:

1. ANNE APLBAUMA. Dzelzs priekšsargs. Austrumeiropas pakļaušana 1944 - 1956. Rīga: Zvaigzne ABC, 2016. 702 lpp.
2. ALFRĒDS BĒRZIŅŠ. Labie gadi. Pirms un pēc 15. maija. Rīga: Latvijas Mediji, 2014. 400 lpp.
3. JĀNIS BĒRZIŅŠ (atb.red.). 1905. gads Latvijā: 100. Pētījumi un starptautiskas konferences materiāli, 2005. gada 11.–12. janvāris. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2006. 583 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/#issue:644184>)
4. NORMANS DEIVISS. Eiropas vēsture. Rīga: Jumava, 2009. 1380 lpp.
5. TONIJS DŽADS. Pēc kara. Eiropas vēsture pēc 1945. gada. Rīga: Dienas Grāmata, 2019. 976 lpp.
6. ROBERTS DŽELETLIJS. Ļeņins, Staļins un Hitleri. Sociālās katastrofas laikmets. Rīga: Dienas grāmata, 2008. 640 lpp.
7. Encyclopedia Britannica . (Pieejams: <https://www.britannica.com/>).
8. INESIS FELDMANIS, DAINA BLEIERE, ILGVARS BUTULIS, AIVARS STRANGA, ANTONIJS ZUNDA. Latvijas vēsture 20. gadsimts. Rīga: Jumava, 2005. 443 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#issue:696110>)
9. INESIS FELDMANIS (zin. red.), RENĀTE NEIMANE (atb. red.). 15.maija Latvija. Rīga: Latvijas Mediji, 2017. 503 lpp.
10. INESIS FELDMANIS. Vācbaltiešu izceļošana no Latvijas (1939–1941), 2. izd. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. 106 lpp.

11. DENISS HANOVŠ, VALDIS TĒRAUDKALNS. Laiks, telpa, vadonis: autoritārisma kultūra Latvijā, 1934–1940. Rīga: Zinātne, 2012. 326 lpp.
12. TIMOTIJS SNAIDERS. Asinszeme. Rīga: Jumava, 2013. 552 lpp.
13. AIVARS STRANGA. Latvija: Liktenīgo lēmumu laiks: Okupācija (1939-1940). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2025. 815 lpp.
14. AIVARS STRANGA. Latvija: Neatkarības pēdējais cēliens. 1939. gada 23. augusts – 1940. gada 17. jūnijs. Rīga: Mansards, 2022. 461 lpp.
15. VALTERS ŠĶERBINSKIS (atb. red.). Latvija: nacionālā enciklopēdija. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2018. 862 lpp. (Pieejams: enciklopedija.lv)
16. HĀGANS ŠULCE. Vācijas vēsture. Rīga: Jumava, 2012. 232 lpp.
17. VITA ZELČA, MĀRIS ZANDERS. Ulmaņlaiki. Latvju autoritārisma īpatnības. Rīga: Aminori, 2023. 320 lpp.
18. KASPARS ZELLIS. Ilūziju un baiļu mašīnērija. Propaganda nacistu okupētajā Latvijā: vara, mediji un sabiedrība (1941-1945). Rīga: Mansards, 2012. 364 lpp.
19. GUNTIS ZEMĪTIS. Drošības aspekti Latvijas vēsturē. Rīga: Latvijas Universitāte, 2023. 592 lpp.

AVOTI:

1. ALEKSANDRS DRĪZULIS, JĀNIS KRASTIŅŠ. Cīņa Par padomju varu Latvijā 1918.-1920. Rīga: Zinātne, 1967. 388 lpp.
2. INESIS FELDMANIS. (sast., tulk., koment.). Vācbaltieši Latvijā (1918-1941): vēstures avotu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016. 248 lpp.
3. JĀNIS ĶERUSS (sast., tulk., koment.). Vara un sabiedrība Latvijā (1945–1983): vēstures avotu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2023. 404 lpp.
4. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva audiovizuālo, foto un skaņas dokumentu digitālā krātuve. (Pieejams: <https://www.redzidzirdilatviju.lv/lv/>)
5. Vēstures viltotāj. Rīga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 1948. 50 lpp.